జూదం

మూడు గంటలప్పుడు రెండో విడత యింత ముద్ద తిని తోట దగ్గరకు బయలుదేరినాడు నారప్ప. దారిలో రామశేషయ్య ఎదురై "ఏం నారప్పా! బట్టలప్పు యియ్యనే యియ్యకపోతివి. సంవత్సరం దాటిపాయె" అని హెచ్చరించాడు.

"బొత్తిగా ఎసులుబాటు గాలేదు శేషయ్యా! నాకు మాత్రం నీ బాకీ నిలపల్లని వుందా"

"రాగులూ, జొన్నలూ మంచి పంటే అయ్యిందంటనే. అమ్మినావా"

"ఏందమ్మెడమప్పా. అడిగే నాతుడే లేకపోతే! మనమై మనం కొంటావా అంటే, మూట అరవై లోపుగానే బేరమాడితే ఎట్లా చచ్చేది. నిరుడు నూటికి పైనుండే ధర, వుట్టుపాటుగా అరవైకే తెగనమ్మాలంటే మనసెట్టా వప్పుతాది. ఓ వైపు కరెంటుబిల్లు కట్టల్ల– తనకా బేంకోల్లు జీపులమీద జీపుల్లో వస్తూనే వున్నారా! వుండేకేమో పది మూట్లు జొన్నలూ, పదిమూట్లు రాగులూ వుండాయనుకో. ఏంజెయ్యాల్లో దిక్కే తెల్లేదు."

'మీ కత జూస్తే యిట్లావుంది. నా కత జూస్తే దబ్బాడితేగాని పొట్ట గడవదాయె. మీ లాంటోల్లందరికీ అప్పులిచ్చి అంగడి ఎండకపొయ్యిందనుకో. ధర్మారం నుండి అప్పులోల్లు మనిషి మింద మనిషిని పంపుతుండారు. మీ లాంటోల్లు ఎప్పుడి దప్పుడు యిస్తే గదా నాకూ జరుగుబాటయ్యేది. కటినిట్టుగా అడుగుతున్నాననుకోవద్దు నారప్పా! ఓ వారం దినాల్లో బాకీ మాత్రం పైసలు చెయ్యాల్సిందే. అంగట్లో బొత్తిగా సీపు ముక్కలుకూడా లేవు. దసరా వస్తోంది. దసరా కన్నా రొవన్ని బట్టలు అంగట్లో ఏసుకోకపోతే ఎట్లా– వస్తామరి" అంటూ సమాధానం కూడా ఆశించకుండా ముందుకు సాగిపోయాడు రామశేషయ్య.

నారప్ప సన్నగా నవ్వుకున్నాడు. రామశేషయ్య వ్యవహారం నారప్పకు తెలీందేమీ గాదు – ఇరవై ఏళ్ళ కిందట గుగ్గిళ్ళ గంపతో వ్యాపారం మొదలుబెట్టిన రామశేషయ్య యీనాడు తనలాంటి రైతుల్ని చుట్టూ తిప్పుకొనే వాడయ్యాడు. అప్పట్లో రైతులందరి దగ్గరా నయంగా మెలిగి పాతికో పరకో వాళ్లదగ్గరే చేబదుళ్ళు తీసుకొని చిన్న అంగడి పెట్టుకున్నాడు. రైతుల కల్లాల దగ్గరకు తినుబండారాలు తెచ్చి అమ్మి గింజలు

పోగు చేసుకొని అమ్మేవాడు. పాపం తండ్రి చచ్చినోడని రైతు లంతో యింతో దయ దలచేవారు. క్రమంగా అంగడిపెంచుకున్నాడు. మెల్లగా బట్టల వ్యాపారం కూడా తోడు చేసుకున్నాడు. చూస్తూ చూస్తూండగానే మూడంకణాల ఇల్లు కట్టుకున్నాడు. మెల్ల మెల్లగా రైతులకు అవసరాలకు వడ్డీ కిచ్చుకుంటూ, యీనాటి కింత వాడయ్యాడు. ఎంత లేదన్నా యిరవై వేలకుపైగానే వడ్డికి తిప్పుకుంటున్నాడని వూర్లో అందరూ అనే మాటే. ఇంట్లో పెండ్లాం పిల్లల దర్జా, బట్టా బాతా, తిండీ తీర్థం చూస్తే ఎట్టాంటి రామశేషయ్య ఎట్టా మారాడబ్బా అనుకోక తప్పదు. ఒక కొడుకును అనంతపురంలో కాలేజీ చదివిస్తున్నాడు. ఒక కొడుకు అతనితో పాటు వ్యాపారంలో నిగ్గదేలాడు. మంచి సంబంధం చూసి యీ మధ్యనే బిడ్డకు పెళ్ళి చేశాడు. ఇదంతా ఆశ్చర్యంగా మాయలా కనిపిస్తుంది నారప్పకు.

ఇరవై ఏళ్ళ కిందట నారప్ప తండ్రి యింకా బతికున్నప్పుడు, అన్నదమ్ములింకా భాగాలు విడిపోనప్పుడు, పదెకరాల తరీ, ముప్పయ్ ఎకరాల మెట్టతో వూర్లో పెద్ద రైతుకుటుంబంకిందే వారిది లెక్క. తండ్రి చచ్చినాక ముగ్గురన్నదమ్ములూ విడిపోయారు. విడిపోయినప్పుడు ఆస్తితో పాటు మూడువేలు అప్పు కూడా నారప్ప మీద పడింది. ఆ అప్పయితే తీర్చాడు గానీ, రకరకాలుగా యీనాటికి కొత్త అప్పులు పేరుకొని ఐదువేల పై చిలుకే అప్పుల్లో పడ్డాడు నారప్ప. బుద్ధి వచ్చినప్పట్నుంచీ కష్టపడుతూనే ఉన్నాడు. పంటలు పండిస్తూనే వున్నాడు. అయినా ఇదేం విచిత్రమో ఓ మైన అప్పు పెరుగుతూనే ఉంది. ఇదంత తల్చుకొని "ఏం సేద్యమో! ఏం పాడో! గడియ తీరికలేదు. దమ్మిడీ ఆదాయం లేదు" అని నిట్టూర్చాడు నారప్ప.

పొద్దు ఏటవాలుతున్నా ఎండ యింకా తగ్గలేదు. భుజం మీదున్న టవ్వాలు తీసి నెత్తికి చుట్టుకున్నాడు నారప్ప. బనీను జేబులోంచి బీడి తీసి వెలిగించుకున్నాడు. పొగపీలుస్తూ తోట దగ్గరగా వచ్చేసరికి పక్కతోట లోంచి గడ్డిమోపుతో వెంకటన్న ఎదురై "బీడీవుంటే ఈ మామా" అని అడిగాడు నారప్పను. నారప్ప బనీను జేబులోంచి బీడీ తీసి యిస్తూ "ఇయ్యాలకాడ గడ్డిమోపేటికోయ్" అనడిగాడు.

"ఆ రామశేషయ్య యింతకు ముందొచ్చిండె – వాళ్ళావుకు గడ్డి గావల్లంట. కాసింత గడ్డిమోపు తెచ్చెయ్యిరా వెంకా అంటేను...." అని బీడీ వెలిగించుకొని, "వత్తా మామా" అంటూ ముందుకు కదిలాడు వెంకటన్న.

"రామశేషయ్య పనే బాగుంది" అనుకున్నాడు నారప్ప. చారడు భూమి లేదుగాని రామశేషయ్య యింటి ఆవూ, ఎనుమూ వున్నంత నున్నగా ఎవురి వున్నాయ్. ఆడింత

యీడింత గడ్డి అడుక్కునే తన పసుల్ని మేపుకుంటున్నాడు. ఇంత గడ్డి పండించీ తన పసులు ఆ మాత్రం యాడున్నాయి. "దమ్మిడీ కర్చులేకుండా పాలూ నెయ్యీ తినే రాత వానికుంది. మజ్జిగ నీళ్ళ గతి మనకు పట్టింది." అనుకుంటూ తోటలోకి అడుగుబెట్టాడు నారప్ప.

చింతచెట్టు కింద పుల్ల లేరుకుంటూ కనిపించింది ఎల్లమ్మ.

"ఏం ఎల్లమ్మా! ఎప్పుడూ మా తోట పుల్లలేనా నీకు దొరికేది" అన్నాడు నారప్ప దగ్గరగా వస్తూ.

వంకున్నదల్లా నడుంపైకెత్తి చూసింది ఎల్లమ్మ. నవ్వు మొహం పెట్టింది. "ఎప్పుడూ యాడదన్నా! మీ తోట మొగం చూడకే వారమైతే.... అందరూ నీ యట్టటోళ్లే వుంటారా! ఆ నారపరెడ్డి తోట్లోకి అడుగు పెడితే చాలు మక్కెలిరగదంతా నంటాడు ఆయప్ప కొడుకు. మీ లాంటోళ్ళు ఏమీ అనరనే గదా యీటికొచ్చేది. నేనొచ్చే కాటికి ఎవురిదో ఎనుం గొడ్డుంటే బయటికి తోలి యీ పుల్లలేరుకుంటున్నా" అన్నది.

నారప్ప కాస్తంత వుబ్బిపోయాడు. "అద్సరేగాని, మర్నాడు మడి కలుపుకు నువ్వూ నీ కోళ్ళీ రాండి. కలుపు మొక్కలు బాగా పెరిగినాయి" అన్నాడు.

"అట్లాగేన్నా? నువ్వు పిలిత్తే ఎప్పుడు కాదన్నాము. రొవన్ని మెరపకాయలు పీకియ్యన్నా. రాత్రి ముద్దలేకి ఏందీ లేదు" అంది ఎల్లమ్మ.

"ఓస్నీ" అనుకున్నాడు నారప్ప. "నువ్వే ఎల్లి ఓ పది కాయలు పీక్కో, సందు చిక్కిందని దులిపేశేవ్."

"అయ్యయ్యో పిడికిడైతే అయితాయి" అంటూ మిరపపాదుల్లోకి నడిచింది ఎల్లమ్మ. చింపిరిజుత్తు, చిరుగులు పడ్డ పాతచీర, అరవై ఏళ్ళు దాటుతున్నా కష్టం చెయ్యక తప్పని ఎల్లమ్మ వేపే చూస్తూ వరి మడివేపు నడిచాడు నారప్ప. మడి చుట్టూ తిరిగి వచ్చేసరికి ఎల్లమ్మ పుల్లల మోపెత్తు కొని బయలుదేరుతోంది. మిరపకాయల మూట సన్నగా చీర మడతల్లో మోకాళ్ళ మధ్య వేలాడుతోంది.

"నీ కొడుకును సంజప్ప యింట్లో జీతానికి పెట్టినావే. ఏ మాత్రం వప్పందం"

"ఆ సంజప్ప దగ్గరే వాడి పెండ్లికి మున్నూర్రూపాయలు తీసుకుండాం గదా. ఈ సంవత్సరం జీతం పెట్టమన్నాడు. బువ్వపెట్టి బట్టలిత్తానన్నాడు".

"మున్నూటికేనా! వూరంతా ఐదు నూర్లిస్తుండారే"

"అయ్యో! ఆ సంజప్ప మెడకేస్తే కాలికి, కాలికేస్తే మెడకూ ఏసే రకం. ఐదునూర్లడిగితే, రెండేళ్ళ వడ్డి మీ యబ్బ యిత్తాడేమే అంటాడు. బతుకు జరగడం

శానా కట్టమైందన్నా. నేనూ కోళ్ళీ ముప్పూటలా కట్టపడుతున్నా తిండికే సాలంటంలా. వాని కట్టమేమో ఆ సంజప్పకే సరిపాయె. పూటకు పూట సంపాయిచ్చుకోవల్ల. తినల్ల. ఇప్పుడు కోళ్ళి వుత్త మనిషి కూడా కాదు."

నారప్ప ఏం మాటాడలేదు.

ఎల్లమ్మ యింకా తనలో ఏదో గొణుక్కుంటూనే మెల్లగా నడిచి పోయింది.

కూరపాదులకు నీళ్ళు పెడదామనే వుద్దేశంతో తలుపు తెరిచి 'మిషన్ రూమ్' లోకి వెళ్ళాడు నారప్ప. స్విచ్ ఆన్ చేశాడు. కరెంటు లేదు. "ఛూ".... అని తిట్టుకున్నాడు. "ఏం కరెంటో... ఏం పాడో, రోజూ యిదే అవస్తే... కరెంటు బిల్లులు మాత్తరం టంచనుగా కట్టాల్సిందే! కట్టకపోతే డిస్కనెక్టులూ సర్ శార్జీలూ. టౌనులో సూస్తే యాడ సూసినా ఎప్పుడు సూసినా కరెంటుంటుంది. .. పల్లె కొంపల కిడసల్లంటే ఏం రోగమో" గొణుక్కుంటూ రూమ్‌లో నుండి బయటకొచ్చాడు నారప్ప.

కాళ్లీడ్చుకుంటూ కూరపాదుల్లోకి వెళ్ళి కూచున్నాడు. అక్కడక్కడా పెరిగిన గడ్డి పీకేసుకుంటూ ఆలోచనల్లో పడిపోయాడు.

"తనకా బేంకోల్లు" ఈ పొద్దో రేపో రానే వస్తారు. వాళ్ళప్పు నిలపటానికి యీల్లేదు. రెన్నెల్లబట్టీ తిరుగుతుండారు. వాళ్ళొచ్చినప్పుడల్లా టిఫిన్లు కాఫీలూ, ఆలెస్సమయితే భోజనాలు కూడా పెట్టల్ల. ఆ బేంకు జవాను రాజయ్య మరీ జిడ్డు. వచ్చినప్పుడల్లా రెండో మూడో గుంజుకోందీ కదల్డు. ఆలెస్సం చేసే కొద్దీ కర్చులన్నీ బాకీదార్ల మిందే యేస్తారు."

ఎంత వారించుకున్నా అతని ఆలోచనల్లో డబ్బు అవసరాలు తప్ప మరోటి చోటు చేసుకోలేకపోయాయి.

నారప్ప మనసులోనే, వెంటనే జమలు ఇవ్వాల్సిన డబ్బును లెక్కబెట్టుకోసాగాడు. బేంకు అప్పు మున్నూరు.... రామశేషయ్యకు ఎంత లేదన్నా యిన్నూరు... గానుగ చెక్క బాకీ నూరు... కిరాణా సరుకులు తెచ్చిన ఎంగటేసులు శెట్టి అంగిట్లో మున్నూరు.. మూడునెల్లు కరెంటు బిల్లుకు శివయ్యతో తెచ్చింది నూటయాభై.... యీ నెల కట్టే బిల్లు యాభై.... ఇలా లెక్కించుకుంటూ మొత్తం ఒక్క వెయ్యీ నూరు అని తేల్చుకున్నాడు. ఇవి తక్షణ అవసరాలు. తీర్చకపోతే మర్యాద దక్కదు. దీంతోపాటు పుట్టింటికొచ్చిన పెద్దబిడ్డకు పండగనాటికి బట్టలు పెట్టి పంపల్ల. ఆ కర్చూ ఎంత లేదన్నా నూటికి తగ్గదు. మడికి యూరియా మూటొకటి తెచ్చుకోవల్ల. అదొగ నూరు.

చెలిమిలో నీరులా అవసరాలు వూరుతున్నాయి నారప్పకు. ఎక్కువ ఆలోచన చేసేందుకు భయమేసింది.

ఇంట్లో వుండే రాగులూ జొన్నలే అమ్మితే యిప్పుడుండే రేటులో ఆ వచ్చేది యేమూల కయితుంది? పండిన పంటకు చేతికొచ్చేది. పంటకు పెట్టిన పెట్టుబడీ, లెక్కలు గడితే కూలే గిట్టదే! యాదేవున్తో చెప్పుకొనేట్టు? ఓవైపు కొనాల్సిన సరుకుల ధరలన్నీ వున్నచోట వుండకుండా పెరుగుతూనే వుండాయా! ఎరువుల ధరలు తగ్గలే! కరెంటు రేటు తగ్గలే. భూమి పన్ను తగ్గలే. బట్టలు ధరలు సరేసరి. ఏందబ్బా తగ్గిందేది?

నారప్ప ఆలోచనల్లో మునిగి గడ్డి మొక్కకు బదులుగా మెరప మొక్క పీకి, వెంటనే నాలుక కరుచుకున్నాడు.

“నాయనోయ్.... నాయనో” అన్న కేకలు విని వెనక్కు తిరిగి జూస్తే తొమ్మిదేళ్ళ కొడుకు కిష్టిగాడు పరుగు పరుగున వస్తున్నాడు. నారప్ప కొడుకు వేపే చూస్తూ ఏదో శంకించాడు.

“ఏందిరా కిష్టా” అన్నాడు కొడుకు దగ్గరకు రాగానే.

“జీపులో ఆ పొద్దు వచ్చినోళ్ళు వచ్చినారు నాయనా. నువ్వు బిరీన రావాల్లంట. ఇంటికాడే కూకుండారు” అన్నాడు వాడు పరుగెత్తుకొచ్చిన ఆయాసంతో వగురుస్తూ.

నారప్పకు బాగా అర్థమయింది.

ఆ వచ్చినోళ్ళు తనకా బేంకోల్లు. వాళ్లు రావటం యిది మూడో సారి.... “ఎట్ల జేస్తే బాగుంటుందబ్బా” అనుకుంటూనే కొడుకు వెంట కదిలాడు.

దారి పొడుగునా ఒకటే ఆలోచనలు. ఇప్పుడున్న పళంగా ఎవర్నడగాలి? అడిగితే శివయ్య యివ్వకపోడు. పొద్దున్నే వచ్చి గింజలు కొలవమంటాడు... రేటు దగ్గిర శానా మొండి మనిషి.... చూసి చూసి యింత తక్కువ రేటుకు అమ్మటానికి మనసొప్పలే. అమ్మకపోతే అనువులు తీరేటట్టు లేవు. ఈటికే నెల నుండి అందరి దగ్గిరా “యిదిగో యిదిగో” అంటూ గడుపు కొస్తుండాడు. సరే. ఎట్లయితే అట్లగానీ. సూర్యకిరణాలు బాగా ఏటవాలుగా, పడుతున్నాయి. గాలి ఆగి ఆగి మందగా వీస్తోంది. పొలాల్లోంచి అప్పుడప్పుడు కూతలు వినిపిస్తున్నాయి.

కిష్టిగాడు ముందుగా గంతులేస్తూ నడుస్తున్నాడు. వాడిప్పుడు నాలుగో తరగతి. బలే తెలివైనవాడని అయ్యవార్లంతా తనతో అంటూంటే తనకెంత ఆనందం. వాణ్ణయినా

బాగా చదివిచ్చుకోవల్ల. పెద్దోనికెట్లా చదువబ్బలేదు. ఇంకో ఏడు గడిస్తే వీన్ని అయిస్కూలుకు పంపల్ల. వాడు తన మాదిరి భూమి మింద ఆధారపడకుండా ఓ రకమైన వుద్యోగం చేసి బతుక్కుంటే చాలు. అందుకే వాన్నిప్పట్నుండే సేద్యం పనుల్లోకి బలవంతపెట్టకుండా శ్రద్ధగా సదువుకొనేట్లు సూడల్ల. తెల్లవారుజామున వాడు లేసి సదువుతూంటే సందులో ఆడోళ్ళంతా పనీ పాట్లకు లేస్తూ వుంటారు. నారప్ప పెదవుల మీద ఒక క్షణం అందమైన మందహాసం మెరిసింది.

దూరం నుండే తన ఇంటి దగ్గర జీపు నిలబడి వుండటం చూశాడు నారప్ప. జీపు చుట్టూ కొందరు పిల్లలూ, ఒక రిద్దరు పెద్దవాళ్ళూ మూగి వున్నారు.

కుడి భుజం మీదున్న తువ్వాలు తీసి విదిలించి ఎడమ భుజం మీద వేసుకొని యింటి ముంగిట్లోకి వచ్చాడు నారప్ప.

వరండాలో అరుగుపై కంబడి మీద సుఖాసీనులై వున్నారు బ్యాంక్ అధికారులు. నడవలో బ్యాంక్ జవాను రాజయ్య నిలబడి ఉన్నాడు. వాళ్లు తాగి పెట్టిన కాఫీ గ్లాసుల మీద ఈగలు ముసురుతున్నాయి. తలుపు వెనకాల నారప్ప భార్యా, పెద్దబిడ్డా నిలబడి తొంగి చూస్తున్నారు.

నారప్పను చూడగానే "రావయ్యా– రా పెద్దమనిషీ! నీ కోసం అర్ధగంటనుండీ కాసుకోనుండాం." అని చిర్నగవుతో ఆహ్వానించాడు వారిలో ఒకాయన. ఆయన నారప్పకు బాగా పరిచయం. ఆమాటకొస్తే నారప్పకే గాదు ఆ వూర్లో చాలామందితో బాగా పరిచయాలున్నాయి ఆయనకు.

నారప్ప వచ్చి ఎదురు అరుగుమీద కూలబడ్డాడు మాటా పలుకూ లేకుండా–

"మరి లెక్క సరి చేసినావా! మేం యిక్కన్నుండీ వెంటనే వెంకటంపల్లి పోవల్ల. మళ్ళీ టైమైపోతుంది" అంటూ ఆయన తొందర చేశాడు.

"నన్నేం ఎగిరి దుంకమంటావా సార్! ఇంట్లో వున్న గింజ లమ్మిడు పోందీ నా పిండాక్కాడు ఎక్కన్నుంటీ తెస్తాను"

"ఇది మరీ బాగుందప్పా! నా యింటికా ఏమన్నానా! నీ చుట్టూ తిరగబట్టి యిప్పటికి రెన్నెల్లయింది. వచ్చినప్పుడల్లా యిదే మాటేనా?"

"మీరేం జీపుల్లో తిరుగుతారు జీపుల్లో పోతారు. బాదల్లా నాకే గదా! నా పాట్లు నేను పడుతూనే వున్నాను."

"ఏం బాధపడి ఏం ప్రయోజనం. లేచి ఏదో ఒకటి చూడు. మీలాంటి మర్యాదస్తుల యిండ్ల కాడ జప్తు గిప్తు అంటే ఏమన్నా బాగుంటుందా" చివరి అస్త్రం ప్రయోగించాడాయన.

"ఏమప్పా నారప్పా! అప్పుతీసుకొనీ యిట్లా దబాయిస్తే ఎట్లాగా! మా ఉద్యోగధర్మం మేం చెయ్యాల్లా వద్దా! ఒక్కొక్క రైతూ యిట్లా మొండికేస్తే మేం వసూళ్ళు చేసినట్టే." ఇంకో వుద్యోగి సంభాషణలోకి దిగాడు.

"నా మాటిను నారప్పా! నువ్వడిగితే యింతవూర్లో ఎవరీరు? ఆ చలపతి దగ్గరకో, శివయ్య దగ్గరకో పోయిరారాదా! నువ్వు పంట మామూలుగా వాళ్ళకే గదా యిచ్చేది" మొదటాయన సలహా యిచ్చాడు.

నారప్ప రెండు నిముషాల సేపు మాటాడకుండా కూచున్నాడు. ఏమనుకున్నాడో ఏమో, ఏదో నిశ్చయానికి వచ్చినట్టు లేచి, "ఒరే కిష్టా! రొవన్ని మంచినీళ్లు తేరా" అని కేకేశాడు. కిష్ట మంచినీళ్లు తెచ్చి యివ్వగానే తాగి, "సరే, వూర్లోకి పొయ్యొస్తాను. మీకు అప్పు తీర్చకూడదని నాకేమన్నా కోరికా? నా బాధల్లా గింజలకు రేటు గిట్టలేదనే. ఏం జేస్తాం." అనేసి వూర్లోకి దారి తీశాడు నారప్ప.

నేరుగా శివయ్య యింటి దగ్గరకెళ్ళి బయటనుండి గట్టిగా "శివయ్యా" అంటూ కేకేశాడు. లోపల్నుండీ 'ఎవరూ' అంటూ ఓ గొంతుకతో పాటు, ఓ తల నిక్కి చూసింది.

"నువ్వా! నారప్పా! రా.రా.! ఏమిటి సంగతి – అసలు సందకాడొచ్చినావ్" అంటూ పిలిచాడు శివయ్య.

"ఆ తనకా బేంకోళ్ళు కుతికల మీదికొచ్చి కూకుండారు. ఓ మున్నూరు కావల్ల." అంటూ లోపలికొచ్చి తలుపు వారగా వున్న బెంచీ మీద కూలబడ్డాడు నారప్ప.

శివయ్య ఏం మాటాడకుండా కుర్చీని దగ్గరగా ఈడ్చుకొని కూర్చున్నాడు.

"ఇంట్లో పదిమూట్లు రాగులు పది మూట్లు జొన్నలూ వుండాయి, రేపు వచ్చి కొలుచుకో. ఇంతకూ ఏ మాత్రముంది యిప్పుడు రేటు"

"రాగులేమో అరవై ఐదు, జొన్నలు అరవై. అయినా బొత్తిగా గిరాకీ లేదు నారప్పా!"

"ఏం జేస్తాం, అయినకాడికి అమ్మకపోతే అనువు తీరేట్టు లేదు. ఒక రకంగా చూసి ధర తెంచుకో శివయ్యా"

"నా చేతుల్లో ఏముంది నారప్పా! నేనేమన్నా ధర పెంచేవాణ్ణా. తగ్గించేవాణ్ణా. టౌన్‌లో రేటును బట్టి కొంటుంటాను. అన్నవస్తలూ పడి వ్యాపారం చేస్తే మూటకు అబ్బా అంటే అర్ధరూపాయి మిగల్దు. ఐనా రాగులూ జొన్నలూ అడిగేవాడేలేదు. రైతుల్ని పోగొట్టుకోలేక తీసుకో వల్సిందేగాని నాకు శానా బరువు నారప్పా! ఒక లారీడు సరుకన్నా అయితే ఎక్స్‌పోర్టు కర్చులు తగ్గుతాయి. ఇరవయ్యో ముప్పయ్యో మూటలకయితే దిక్కులేని కర్చులు. బండిలో టౌనుకు తోలల్లంటే మూటకు రెండున్నరకు తక్కువ యెవ్వడూ బండి బాడుగ కట్టరు."

శివయ్య మాటల ధోరణి చూస్తే నారప్పకు దిగులేసింది. "ముందు ఓ మూడు నూర్లీ శివయ్యా. మళ్ళా వచ్చి మాట్లాడుతా"

"శానా అర్జెంటా"

"నీ కత ఇంకా బాగుంది. అవతల వాళ్లు యింటికాడ కూకుండారయ్యా అంటే"

"రేపు గింజలు కొలవాలమరి. మర్నాడెట్లా సంతగదా! సంత బండ్ల లోనన్నా మూటలు సాగించక పోతాను. రేటు కూడా యిప్పుడు చెప్పినట్లే! నువ్వు మళ్ళా గుయ్ గియ్ అంటే బాగుండదు. మూటకు రెండున్నర బండి బాడుగా. రూపాయి వాణిజ్యం పన్నూ తీసివేసే ధర కడతా. ఆ పైన నీ యిష్టం."

"బండి బాడుగ కూడా నా నెత్తిమీద వేస్తే ఎట్లా శివయ్యా" నారప్ప గొంతులో జీర పలికింది.

"మరి నన్ను బోడిచ్చుకోమంటావా! నువ్వు బలవంత పెడితే నేను కొంటున్నాగాని, నాకేం దీంట్లో లాభమా, పాడా! పాత రైతువి. సరుకు తీసుకోనంటే బాధ పడతావనే కొంటున్నా గాని."

నారప్ప వేడిగా నిట్టూర్చాడు. "సరేగాని లెక్క తీసకరా మరి" అన్నాడు మింగలేక కక్కలేకా–

శివయ్య లోపలికెళ్ళి ఐదు నిమిషాల్లో తిరిగి వచ్చాడు. చాలా జాగ్రత్తగా ఒక్కొక్క నోటే ఎంచి నారప్ప చేతికిచ్చాడు. "మున్నూరు" అంటూ

"లెక్కాచారం చేసి మిగిలింది రేపిస్తాను. పొద్దున్నే జీతగాన్ని పంపిస్తా" అన్నాడు.

నారప్ప సమాధాన మివ్వకుండా డబ్బును బనీను జేబులో పెట్టుకొని యింటివేపు నడిచాడు.

❖ ❖ ❖

మరురోజు పొద్దున్నే ఎనిమిది కూడా దాటకుండానే, శివయ్య సంచులతో జీతగాన్ని వెంటబెట్టుకుని నారప్ప యింటికి వచ్చాడు. ఇంటిముందున్న పసుల కొట్టంలో, అట్టవ మీదనుండి గడ్డిని తీసి, పశువుల ముందు వెదజల్లుతున్నాడు నారప్ప. శివయ్య గొంతు వినిపించి "అప్పుడే వచ్చినాడే మాన్నుబావుడు" అనుకుంటూ కొట్టంలోంచి బయటకొచ్చాడు.

శివయ్య అరుగుమీద కూచొని సంచిలోంచి "శేరు" బయటకు తీశాడు. ఆ శేరును చూస్తే నారప్ప కెప్పుడూ భయమే!

"నీ పెద్దకొడుకు నరసింహులు కనిపించలేదే నారప్పా" కుశల ప్రశ్నలు వేశాడు శివయ్య.

"వానికింటి దగ్గరుండే తీరికేడిది? పొద్దున్నే శేనికి పోయ్యినాడు"

"శేన్లో శెనక్కాయ ఏ మాత్రం వేసినా వీసారి"

"రెండు మూట్లు వేసినా, ఏం లాభం. వాన అతీగతీ లేకుండా పాయా. పావలా పంట కూడా యీ సారి కట్టమే. నిరుడు పండిన మాత్రమన్నా చేతికొస్తే కొంత గట్టెక్కెచ్చు అనుకుంటే, నెల రోజులుగా వాన లేక పైరు ఎండకపోతోంది. మీకేం యీ బాదరబందీ లేదు. వానొచ్చినా రాకపోయినా మీరేం ఎండకపోరు"

"అదెట్లా నారప్పా! రైతులు సల్లగుంటేనే గదా మాకూ యింత తిండి" చిరునవ్వు వలక బోశాడు శివయ్య.

"రైతులు సల్లగుంటేనా– రైతుల్ని పీడిస్తేనా!" అని మనసులో అనుకుంటూ ఇంట్లోకి తొంగి చూసి "ఇదిగో.... ఏమీ ...! ఓ గలాసు పాలు పంపీ... శివయ్య వచ్చినాడు" అంటూ కేకేశాడు నారప్ప.

పది గంటలకల్లా బస్తాలు నింపేపని పూర్తయింది. గింజలు కొలుస్తున్నంతసేపూ, ఏదో పోగొట్టుకున్నట్టే బాధ పడ్డాడు నారప్ప. ఎవరో దొంగలొచ్చి తన యింటి సంపదను దోస్తున్నట్టు యాతన అనుభవించాడు.

కొసరి, కొసరి బస్తాకు రెండు శేర్ల గింజలు అదనంగా కొల్చుకున్నాడు శివయ్య.

నారప్ప బండిమీదనే మూటలు వేయించి తన యింటికి తోలించుకు పోయాడు శివయ్య.

నారప్ప యింత ముద్ద గతికి ఓ గంట తర్వాత, లెక్కాచారం చూసుకొనేందుకు శివయ్య యింటికి వెళ్ళాడు.

నారప్ప శివయ్య ఇంట్లోకి అడుగు బెట్టేసరికి, శివయ్య స్నానం చేస్తున్నాడని చెప్తే బెంచీమీద కూచొని బీడీ వెలిగించాడు. ఎదురుగా గోడ మీద వేలాడుతున్న నిలువెత్తు వెంకటేశ్వరస్వామి ఫోటోనూ, ఫోటో చుట్టూ వున్న చిన్నచిన్న కరెంటు బల్బులనూ చూస్తూండి పోయాడు నారప్ప. 'సంవచ్చరం సంవచ్చరానికి యెంగటేసుల బొమ్మ పెద్దదయితోందే' అనుకున్నాడు.

స్నానమూ, పూజా పూర్తి చేసుకొని నుదుటిమీద కుంకుమ బొట్టుతో హాల్లోకి వచ్చి, "అప్పుడే వచ్చినావా నారప్పా,. సరుకేసినంక మీకతంతా యింతేనప్పా– లెక్క పూర్తీ యిచ్చేదంకా కొంప కాపలా కాస్తారు" అన్నాడు నవ్వుతూనే. ఆ రకమైన నవ్వు నారప్పకు ఒంట్లో కంపరం పుట్టిస్తుంది.

"మల్లా మల్లా యాడ తిరుగుతాను. ఇచ్చే వాళ్ళకేదో యిచ్చేస్తే పానం రవ్వంత కుదుట బడుతుంది. నీకేడా కనబడదు."

"సరేలేవయ్యా" అంటూ కొల్చుకున్న పంటకు ధర కట్టాడు శివయ్య. మొత్తం 1250 రూపాయలు. బండిబాడుగ యాభై రూపాయలు, వాణిజ్యం పన్ను ఇరవై రూపాయలు, మొత్తం డెబ్బై రూపాయలు. సాయంత్రం తీసుకున్న మున్నూరు, ఇంతకు మునుపు కరెంటు బిల్లులకు తీసుకున్న నూట యాభై, మినహాయించుకొని మిగతా 730 రూపాయల్లో ఐదు నూర్లిచ్చి తక్కింది రెండు మూడు రోజుల్లో సర్దుతానన్నాడు శివయ్య.

నారప్ప "ఆ కొదవా వుంటే యీకూడదా– నాకుండే నూరు బొక్కల్లో మల్లా యిదొకటా" అన్నాడు.

"ఇదే మీతో వచ్చిండేది. నేనుగాంగ సరుకు తీసుకుంటానే లెక్క యిస్తున్నా. ఇంగొగరికేస్తే నెలలు తిప్పుతారయ్యా. సంతకు పొయ్యొచ్చి నంక నేనే పంపిస్తాలే" అన్నాడు మొగం మాడ్చుకుంటూ.

నారప్ప యింకేం మాట్లాడలేదు.

డబ్బును బనీను జేబులో జాగ్రత్తగా పెట్టుకొని, లేవబోతుంటే "వుండయ్యా అంత తొందరేమి" అని నిలబెట్టి ఇంట్లోకి వెళ్ళి ఒక డబ్బా తెచ్చి నారప్ప ముందు బెట్టాడు. ఆ డబ్బా మీద "శివాలయ నిధి" అని రాయబడి ఉంది.

"లింగ ప్రతిష్ట ఈ సారి శివరాత్రికి చెయ్యాలని అందరూ అనుకొనిందే గదా. ఏదో దైవకార్యం. నీకు తోచింది దీంట్లో వెయ్యవయ్యా" అన్నాడు.

నారప్ప గుటకలు మింగాడు. ఒక నిమిషం తటపటాయించాడు. "లింగ ప్రతిష్ట చేయిచ్చేది నువ్వు. లెక్క మమ్మల్నిడిగేది ఏం బాగుంటుంది శివయ్యా" అన్నాడు.

"ఏంది నారప్పా. ఇదేం నా ఇంటిపనా. దేవుడు నా యబ్బసొత్తా. వూరందరి పని. కలిగిందాంట్లో అంతో ఇంతో దేవునికిస్తే ఆ పుణ్యమేమీ వూరికే పోదులే. ఆ దేవుని దయే వుండల్ల గాని యిట్టాంటివి మనమెంత సంపాదించకూడదు"

నారప్ప చేసేదిలేక రెండు రూపాయల నోటొకటి తీసి వెయ్యబోతే "మరీ ఇంత అధ్వాన్నమయితే ఎట్లా నారప్పా! ఓ పదన్నా వెయ్యి" అని బలవంతం చేస్తే గొణుక్కుంటూనే ఆ నోటుకు బదులుగా ఒక ఐదురూపాయల నోటు తీసి ఆ డబ్బాలో వేసి "వస్తా శివయ్యా! సంతనుండీ రాగానే లెక్క పంపీ. యిబ్బందులు శానా వున్నాయి" అని హెచ్చరించి బయటకు నడిచాడు.

మిట్టమధ్యాహ్నం. పొద్దు కరకర మంటూంది. వీధిలో నడుస్తూన్న నారప్పకు అదేమంత తీవ్రమైన ఎండలా కన్పించలేదు. ఏదో ఏట్లోకి పారవేసి వచ్చినంత బాధగా వుందతనికి. నిరుటిలాగే ధరవుంటే రెండు వేలన్నా కళ్ళ చూడాల్సింది. ఒకరకంగానన్నా వుండేది... ఈ మిగిలింది యాటికని సరిపోతాది! ఈ యంగటేసులు శెట్టీ, రామశేషయ్యా, సందకాటి కల్లా యింటికాడ మూగుతారు. ఎక్కడి పీడ, అనుకుంటూ వాళ్ళ కొట్ల వేపు నడిచాడు.

శెట్టి అంగట్లో మొత్తమయిన అప్పు మున్నూటికిగాను 250 జమ కట్టాడు. రామశేషయ్య బట్టలంగట్లో ఇన్నూటానలభైకిగాను, ఇన్నూరు జమవేసి మిగిలిన నలభై ఐదు రూపాయల్ని లెక్కబెట్టుకుంటూ యింటిదారి పట్టాడు నారప్ప.

దారిలో నడుస్తూ మడికి తేవాల్సిన యూరియామూట, ఈ నెల కట్టాల్సిన కరంటుబిల్లూ లెక్క వేసుకున్నాడు. ఇంకా గానుగచెక్క తెచ్చిన గాండ్ల మల్లప్పకు యివ్వల్ల. శివయ్య ఆ తతిమా లెక్క యిస్తే బొటాబొటీ సరిపోతుంది. పండగకు బట్టలూ, మల్లా అప్పులే! ఏం బతుకో ఏం పాడో!

నారప్ప తువ్వాలతో ముఖం తుడుచుకొని యింటి ముంగిట్లోకి అడుగుబెట్టాడు. ఇంటి అరుగుమీద ఓ వ్యక్తి కూచొని సిగరెట్ పీలుస్తున్నాడు. స్లాగు, పాంటూ,

వేసుకున్నాడు. ముప్పయ్ ఏళ్ళుంటాయి. "ఎవరబ్బా" అనుకుంటూ అనుమానంగానే నారప్ప అరుగు దగ్గరకు వచ్చాడు.

ఆ వ్యక్తి నారప్పను చూడగానే "పది గంటలప్పుడు వచ్చినాను. నువ్వు చూస్తే అతీ గతీలే. రామ్మూర్తి పంపించినాడు" అన్నాడు.

రామ్మూర్తి పేరు చెప్పగానే, కరెంటు ఇంజను, అనంతపురం, వాసవీ ఎలెక్ట్రికల్స్ షాపూ, నారప్ప కళ్ళ ముందు మెదిలాయి.

"కరెంటింజను బాపతు లెక్క యింకా ఎనిమిది నూర్లుందంట. నెల కిందటనే తెచ్చి యిస్తానని చెప్పింటివంట. నీ కోసం చూసి చూసి ఎన్నాళ్ళకూ రాకపోతే నన్ను పంపించినాడు రామ్మూర్తి. వెంటనే బాకీ పైసలు చెయ్యక పోతే బాగుండదని చెప్పినాడు. ఇదిగో నీ పేరుతో చీటీ కూడా రాసి పంపించినాడు" అంటూ ఓ తెల్లకాగితం మడత నారప్ప చేతికందించాడు ఆ వచ్చిన మనిషి.

నారప్ప ఏం మాట్లాడలేదు.

❖ **ప్రజాసాహితి, నవంబర్ 1978**